

Kodukant

Kohila valla infoleht

Juuni 1998. a. Nr. 3 (5)

Hageri II kihelkonnapäev

On möödumas 10 aastat Hageri kihelkonnapäevast, mis on jätnud osavõtjate südameisse sooja tunde ja kauneid mälestusi. Päris palju oli neid, kes sellel päeval nägid esmakordselt tuules lehvivat rahvuslippu.

Nüüd, kus meie elu on pärast taasiseseisvumist saavutanud teatud stabiilsuse, on inimestel tekkinud vajadus avatuma suhtlemise järele. Seoses ümmarguse tähtpäevaga kerkis mõte Hageri II kihelkonnapäeva korraldamiseks.

Esimesel kihelkonnapäeval osalesid Kernu vald, Saku vald, Kohila alev ja Kohila vald, mis moodustavad endise Hageri kihelkonna südamiku. Ka nüüd toetati ühiselt kihelkonnapäeva korraldamise mõtet.

Hageri kihelkonnapäeva ettevalmistamiseks ja läbiviimiseks moodustati peakomisjon ja toimkonnad, mille juhid ka peakomisjoni moodustavad.

Peakomisjoni esimees

— Ülle Udam

Eelarvetoimkond — Maie Aring

Välisloimkond — Joel Pöld

Reklaamitoimkond — Heiki Hepner

Enitus- ja heakorratoimkond

— Priidu Rõõmus

Tehniline teenistus — Ants Jõgi
 Äritoimkond — Adolf Kerno
 Rongkäigutoimkond — Rein Kolon
 Kultuuritoimkond — Mihkel Tomson

Korraldajad soovivad kihelkonnapäevast osavõtjatele aktiivset osalemist meie üritustes.

Täname kõiki:

- kunstnikke ja käsitöömeistreid, kes oma töid näitustele välja panid;
- taidlejaid, kes kontserdikava ette valmistasid;
- neid, kes Hageri muuseumi jaoks eksponaate on toonud;
- ettevõtjaid, kes aitavad meie aega sisustada ja kõhumuresid leevendada;
- kõiki paljusid sponsoreid ja abilis.

KAUNIST PÄEVA, HEAD PEOTUJU!

Korraldava komisjoni nimel
 Ülle Udam

Kümme aastat tagasi

Oli aasta 1987. Üle Eestimaa levib muinsuskaitse liikumine, millest ei jää kõrvale ka Hageri kihelkond. Energilise kodulooürija ja muinsuskaitsejõu Olev Streffi eestvedamisel moodustatakse Hageri muinsuskaitseklubi, mille esmaülesandeks seati päästa nii ajaloomuistendeid kui ka kohaliku rahva traditsioone. Et sel aastal möödus 80 aastat Hageri Rahvahiriduse ja Kooli Seltsi asutamisest, otsustati O. Streffi ettepanekul alustada Hageri kihelkonnapäeva ettevalmistamisega. Peo läbiviimise ajaks määrati augustikuu. Kuid oh häda ja õnnetust! Rahvamaja remont venis,

ilmad sügiseselt vihmased ja jahedad. Kaks nädalat enne oodatavat pidu otsustas "peostaap" ürituse edasi lükata järgmiseks kevadeks — 11. juuni 1988. a. Jätkus korraldava toimikonna pingeline ettevalmistustöö. Väga suurt materiaalselt ja organisatsiooniliselt abi saadi tollaselt Kohila suurmajandilt. Kui palju inimesi kihelkonnapäeva ettevalmistamisega otseselt või kaudselt seotud oli, ei oska tagantjärele öelda. Küll ei ole kuulnud, et keegi oma abist oleks ära öelnud.

Oodatud päev 11. juuni 1988. a. saabus suviselt soojalt ja päikesepaistega. Kell 7.00

toimus äratusmäng kirikutornist. Kella 11-ks kogunes rahvamaja juurde rongkäigu ülesrivistusele sadu inimesi Sakust, Haibast, Kii-salt, Kohilast, Hagerist ja mujalt. Rahvariides peokülalisi ja esinejaid on rohkem nähtud vaid laulupidudel. Rongkäigu ülesrivistamise ajal oli päeva esimene üllatus: rongkäigu ette toodi aplausi ja liigutuspisarate saatel ligi viisküm-mend aastat varjatud ja hoolega säilitatud sini-must-valge põhjaga Hageri Haridusseltsi lipp, mille õnnistamisest on möödunud 50 aastat.

Marsihelide ja Haiba tütarlaste ratsaeskordi saatel suundus rongkäik Hageri kogudusemaja juurde mälestusmärgi avamisele, mis tähistab Hageri Rahvahariduse- ja Kooliseltsi asutamist 1907. aastal. Mälestusmärgi õnnistas õpetaja Paul Saar.

Päeva ametlik avamine toimus rahvamaja pargis, kuhu selleks päevaks oli Kohila suur-majandi poolt ehitatud laululava. Päevad avas Kalle Talviste, kelle sõnad olid kaalukad, panid kaasa elama ja mõtlema elu põhiväärtuste üle. Peole kutsusid ja tervitusi töid leelotajad Laine Mesikäpp ja Salme Vasari. Kihelkonna ajaloost ja kultuurielust kõneles Olev Streff, Hageri rahvamaja ehitusloost Olavi Verev ja kultuuri-tegelastest Vaike Bürger. Programmilise sõna-võtuga esines Eesti Muinsuskaitse Seltsi esi-mees Trivimi Velliste. Mälestati meie hulgast lahkunud kultuuritegelasi. Kontserdi kava oli kokku pannud ja juhtis Reet Runge. Esinesid laulukoorid, rahvatantsijad, sõnakunstnikud. Rohkearvulise publiku kaasaelamine esinemis-tele oli soe ja südamlük. Samal ajal oli rahva-majas avatud näitus, mis kajastas Hageri kihel-konna ajalugu, majandust ja kultuurielu. Aga-ralt külastati käsitöönäitust. Kalmistul olid korrastatud ja tähistatud Hageri kihelkonnast

pärit ja siin tegutsenud kultuuritegelaste mat-mispaigad.

Kihelkonnaelust lahutamatu on olnud kirik. Päeva väärtustas ilus oreli- ja tšellokontsert Hageri kirikus.

Õhtune simman Leegajusega lõpetas pidus-tused südaööl.

Kas kihelkonnapäev täitis korraldajate poolt püstitatud eesmärgi? Tundub, et läks korda. Mahategevaid arvamusi ei olnud kuulda, küll aga tänusõnu ja häid soove korraldajate aad-ressil. Kihelkonnapäev leidis kajastamist ka aja-kirjanduses. Artiklites hinnati kõrgelt ürituse tähtsust rahva ühtsuse kasvatamisel ja koha-like traditsioonide taaselustamisel. Mõned möödunud päeva meenutava artikli pealkirjad: "Kokku kutsutud oli kogu kihelkond", "Rõõm ühest Eesti päevast", "Haccrizi pidu", "Kihel-kond sai elujõudu!".

Mis sai edasi? Organiseerimistoimko tegutses, kuigi toimkonnaliikmed vahetusid. 1989. a. toimus kihelkonnapäev Haibas ja järg-misel aastal Sakus. Alanud ümberkorraldused meie ühiskonnas peatasid ajutiselt 1988. aastal alustatu jätkamise. Möödunud aastal leidis Kohila valla eestseisus, et aeg on küps jätkata kihelkonnapäeva traditsioone. Kokkulepete ja kooskõlastuste tulemusena (kuna möödub 10 aastat esimesest kihehelkonnapäevast ja 65 aastat Hageri rahvamaja hoone valmimisest) otsustati korraldada Hageri kihelkonnapäev 13.juunil 1998.aastal Hageris.

Esimest tagasihoidlikku tähtpäeva pühitsev Hageri kihelkonnapäev uue nooruse saanud rahvamajas ja seda ümbritsevas pargis ootab vanade tuttavate kohtumisi ja uute tutvuste sõlmimisi.

Kohtumiseni!

Mälestused kirja pannud
Uno Kaidme

Hageri kihelkond

Esmakordselt on 6-adramaalist Hageri küla mainitud Taani hindamisraamatus Haccrizi nime all. Arvatakse, et andmed selle jaoks on saadud 1219.–1220.aastatel harjumaalasi ristinud taani preestrite märkmetest.

Hagerist sai kihelkonnakeskus arvatavasti 1221. aastal, mil ehitati benediktiini mungast saksa ajalookirjutajale Lambertusele pühen-datud kirik. Muistsete linnuste Loone ja Var-bola kaitse all oli siinsetel aladel ammu enne vallutajaid välja kujunenud tihe asustus rikas-te küladega. Läti Henrik kiitleb 1216. aasta

rüüsteretkel Lohu külast ja ümbruskonnast röö- vitud lugematu hulga loomadega ning 1223. a. Loone linnuselt maksuna saadud paljude vai-padega. Esialgu kuulus Hageri kihelkonda ka suurem osa Rapla kihelkonnast ning alles 17. sajandi keskel kihelkonna staatuse saanud Nissi.

Hageri kihelkonda kuulusid järgmised mõisad: Kohila, Tohisoo, Angerja, Pahkla, Salutaguse, Lohu, Rabivere, Adila, Ohulepa, Kelba, Sutlema, Haiba, Kernu, Kohatu, Ruila, Maidla, Lümandu, Kirikumõis, Mäeküla, Kurt-

na, Kirdalu ning Tõdva ja Kajamaa külad Saku mõisast, Sipa küla Vardi mõisast, Käbiküla, Ubasalu ning Pajaka külad Pajaka mõisast. Kihelkonnal on piir Jüri, Kose, Juuru, Rapla, Nissi ja Keila kihelkondadega.

Kihelkond on ajaloo vältel üle elanud raskeid aegu. Äärmiselt laastavad olid Põhjasõda ja 1710. a. katk. 3415 inimesest elasid katku üle ainult 794. Paljud talud jäid tühjaks, kuid täideti peatselt peamiselt sõjas laastatud Virumaalt ja Järvamaalt tulnud talupoegadega. 1710. a. põles maha ligi 500 aastat püsinud Hageri kirik. Vanade müüride peale ehitati 1726. aastaks uus. Praegune 1892. a. valminud kirik on aga ehitatud täielikult uuevana kohale.

Kuigi tedaolevail andmeil tegutses kool Hageris juba XVII saj. lõpul, võib siiski pideva koolihariduse andmise alguseks kihelkonnas geda 1735. aastat, kui sügisel alustas köstri-majas tööd Hageri kool, kus õpetajateks olid kohalikud köstrid. Lähemad andmed koolitöö sisu ning õpilaste koosseisu kohta puuduvad. Võib aga öelda, et 1740. aastal oskas Hageri

leerilastest korralikult lugeda 78%. Oma vanematekodust Ohulepal käis Hageri pastori Ignatiuse juures leiris 1820. a. ka F. R. Kreutzwald.

Üleüldiseks muutus algharidus kihelkonnas möödunud sajandi viimasel kolmandikul, mil loodi korralik vallakoolide võrk. Möödunud sajandi lõpuks oli neid juba 14.

Hariduselu kiire areng algas aga "Hageri Rahvahariduse ja Kooli Seltsi" asutamisega 28. jaanuaril 1907. aastal. Seltsi esimeheks valiti praost K. Thomson.

Esimeseks ettevõtmiseks oli seltsi raamatukogu avamine, mis hiljem kasvas üheks suurematest Harjumaal. Hakati ellu viima ka seltsi põhisüti — eestikeelse algkooli loomist. Läbi raskuste õnnestus praost Thomsonil kuberner Korostovetsilt selleks luba saada. Koolimaja ehitati Hagerisse talumeeste jõuga. 1909. a. võis Hageri Haridusseltsi 3-klassiline Kõrgem Algkool tegevust alustada. Paari aastakümne jooksul tehti ära tänuväärne töö Hageri kihelkonna hariduspõllul.

Hageri murrak

Praeguse Rapla maakonna piires on kõneldud kaheksat eri murrakut: Rapla, Juuru, Hageri (osaliselt), Nissi (Varbola vald), Kullamaa (osaliselt), Märjamaa, Vigala ja Vändra (Lelle ja Käru vald).

Kõige keskmurdepärasemalt kõneldakse Juuru põhjaosas ja Hageri ümbruses.

Siinkohal näide Hageri murdest.

Üks oli lõhike ja kahmakas. Teine oli kõla-

jas ja nugris. Kolmas oli pikkade seartega ja vintsik. Kõik olid noored. Mina tuntsin ned tüdrukud kõik.

Tänapäevases kõnepruugis oleks see nii:

Üks oli lühike ja tragi. Teine oli pikk-peenike ja kärmas-terane. Kolmas oli pikkade säärttega ja laisk. Kõik olid noored. Mina tundsin kõiki neid tüdrukuid.

Ühe vapi lugu

Hageri kihelkonnapäeval avatavas Hageri muuseumis on välja pandud Eesti Vabariigi vapp. See on vana, temas on praod ja ühest servast päris murenenud. Tema kuld särab aga pärast puhastamist veel päris rõõmsalt.

Vapp leiti Hageri rahvamaja pööningult vanade asjade hulgast ja tema olemasolust teadis perekond Sammelselg juba 50-ndatel aastatel. Iseenesest mõistetavalt ei tohtinud sellest siis kellelegi rääkida. Ei ole ka teada, kes vapi sinna pani.

Kui 80-ndate aastate lõpus hakkasid puhu-

ma uued tuuled, meenus Enno Sammelseljale kõnesolev vapp ja ta tõi selle pööningult alla, kavatsedes selle anda muinsuskaitse liikumisele. Sellel ajal oli kohapealne aktiivsus aga juba tublisti langunud ja nii ei leidunud vapile nagu päris õiget kohta — kaugemale ei tahtnud teda ka kusagile pakkuda. Nii seisis vapp sellelsamal vineeralusel, millele ta pööningult tuues asetati, perekond Udami kodus kuni praeguseni.

Nüüd on see vana vapp leidnud väarika koha meie muuseumis.

Hageri Lasteaed-Algkooli õpilaste oma leht

Hageri Lasteaed-Algkooli lõppenud õppeaasta pidulikul lõpuaktusel sai kooli iga lõpetaja (neid oli 9) mälestuseks oma kooli lehe "Hagerik" esimese numbri, mis on 14-leheküljeline. Lehe toimetajad olid: Laura Välik, Mari-Liis Vallaslu, Siim Haabma, Janno Stern. Tutvustuses on öeldud, et lehes edastatakse uudiseid, nalju, koomikseid-pilte ja jutte.

Siinkohal vahendame kooliuudiseid Hagerist (mis "Kodukandi" ilmumise ajaks on küll veidi vananenud).

* Alates 6. aprillist on meil koolis rahvatantsuring. 25. mail oli viimane rahvatantsutund. Õpetaja oli väga meeldiv ja tänu temale õppisid nii mõnedki lapsed tantsima.

* 27. mail toimub lasteaiast lõpupidu.

* 28. mail toimub kooli lõpupidu. Hageri Algkooli lõpetavad: Annely Enkvist, Siim Haab-

ma, Jana Juskanene, Mario Järv, Indrek Rannala, Jevgeni Rimer, Janno Stern, Mari-Liis Vallsalu ja Laura Välik.

* 29. mail lähevad kõik õpilased ekskursioonile Viljandisse. Meile telliti eraldi buss.

See on seesama buss ja bussijuht, kellega koos ka eelmisel aastal ekskursioonil käisime.

* 30. ja 31. mail läheb osa meist Torisse Laste murdelaulu ja -luule päevadele...

* 13. juunil toimub Hageri kihelkonnapäev... Terve päev läbi toimub tegevus Hageris. Sinna tuleb arvatavasti palju rahvast. Ka Hageri Algkooli õpilased esinevad seal.

Lõpetuseks soovib toimetus kõigile head suvevaheaega.

Kohila valla infoleht "Kodukant" õnnitleb Hageri õpilasi "Hageriku" ilmumise puhul ja soovib järgmistele lehetegijatele indu ja jõudu!

Haruldane leid

"Hageri turbarabast leiti mitmesaja aastane kivistunud naisterahva laip." Selle sensatsioonilise teate edastab ajaleht "Teataja" oma 1936. a. 30. märtsi numbris. Teade ütleb:

"Hageris, Rabivere turbarabas leidsid kohalikud elanikud turba lõikamisel umb. 1,5 m sügavusel kivistunud naisterahva laiba. Samast leitud rootsiaegsete rahade ja sõle järele otsustades, tuleb laiba vanust arvata vähemalt paarisajale aastale. Leid on kivikõva, pruuni, tamme värvi... Lähemal päevil sõidab kohale Tartu Ülikoolist mag. E. Laid, et muinasleidu võtta oma korraldusse..."

Talumehed leidsid laiba 26. märtsil. Leitu oli 172 cm pikkune pika patsiga kaunis naine, kes oli palja jalu ja kellel seljas nõelutud ja paigutatud rõivad. Kui mag. E. Laid 29.-ndal Hagerisse jõudis, oli laip konstaabli korraldusel paigutatud Hageri kalmistu kabelisse. Kuna leid oli oma esialgselt asukohast nagunii ära toodud (kõdunenud riided eemaldati oskamatu), viidi see Tartusse ning laip maeti mai algul Tartu Maarja kalmistule. Leitud tekstiili hoitakse Eesti Rahva Muuseumis. Asjatundjate hinnangul kuuluvad nad meie vanimate hulka, sealjuures **leitud kinda- ja mütsikatked on meie vanimad silmkoosesemed üldse.**

Kes ta oli? Keda võidi mätta rabasse? Eks ikka seda, kes pühitsetud mulda ei kõlvanud — enesetapjat. Kaks pärimust tunduvad tõele kõige lähedamal olevat.

Esimene. Väljapere peres olnud tüdruk, kes oodanud last. Tol ajal olid usukombed väga ranged ning patune tüdruk olevat endale lõpu teinud. Lähedased ei saanud teda nendesamade usukommete pärast surnuaiale mätta ning ta olevat salaja rabasse maetudki.

Teine. Rabivere ligidal Kõrgeraba ääres kerib juhusliku matkaja ette väike seljandik, mida Truta mäeks nimetatakse. Ennevanasti olnud siin lähedal jõukas Väljapere talu. Väljapere peremees ja perenaine, kes oma elupäevad seal õnnelikult mööda olid saatnud, hakanu juba vanaks jääma. Talu pidi endale pärima ainuke poeg, sihvakas ja ilus noormees, kes polevat veel naist võtta jõudnud. Samas talus olnud teenijaks Truta-nimeline vaenelaps, kes Väljaperes üles kasvanud. Koos veedetud lapsepõlv olnud põhjuseks, miks Truta perepoesse sügavasti kiindunud ja aastate möödudes ikka rohkem ja rohkem armastama hakanud. Trutal olevat kindel veendumus olnud, et perepoeg ta endale naiseks kosib, mis ka üsna tõenäoline paistnud, sest vaevalt võis ümbruskonnast ilusamat ja töökat naist leida.

Sündinud aga midagi hoopis vastupidist. Väljapere perepoeg kosinud endale suure kaasaraga peretütre naaberküllast. Seda ootamatut lööki ei olevat Truta üle elada suutnud ja ta poonud end rabaäärsele seljandikule puu otsa. Sellest ajast hakatudki õnnetu vaeslapse surmapaika Truta mäeks hüüdma

Ajaliselt saab seda vaeslapse kurba lembe-lugu küllalt täpselt dateerida: see ei saanud toimuda enne 1667. aastat, mil münditi neiuga kaasa olnud kaheöörine ja vaevalt hakkas endale keegi kätt külge panema Põhjasõja ajal,

mil katk, nälg ja mõök isegi lõikuspidu pidasid. Lühendatult Arvi Paidla pikema kirjutise "Soodes on salapära, rabades — rahu" "Hagudi soo lugu" 3.-st osast (ajakirjast "Eesti Loodus")

Veidi Hageri kalmistust

Hageri kalmistu on väga vana ja hiljem laiendatud põhja suunas. Kohalike elanike kõnes eristatakse selgelt vana osa ja uus osa.

Vanas osas on palju huvitavaid väga vanu haudu. Näiteks saksakeelsete kirjadega suurte raudplaatidega kaetud hauad ja raskete raudkettidega ümbritsetud hauaplatsid.

Palju on ka kauneid vanu raudriste ja raudaedu, mis kõik väärivad hooldamist ja hoidmist. Siinjuures palve: kui olete otsustanud vana raudristi vahetada mälestuskivi või uue ristiga, siis ärge ühtki vanadest ära visake vaid pöörduge kalmistuvahi poole, kes teab, kuhu need paigutada

Hageri kalmistule on maetud baltisaksa kunstnik Gustav Adolf Hippius (1792–1856), kes töötas 30 aastat Peterburi keisrikojas maalikunstnikuna. Siin on leidnud viimse puhkepaiga rahva seas väga lugupeetud Adila kooli-

õpetaja Hans Erlich, kes hukati 1905. a. revolutsiooniliste sündmuste käigus. Siin puhkavad mitmed kohalikud kultuuritegelased. Hageri kalmistu on võtnud oma rüppe palju meie südamele kalleid inimesi, kelle kalmule lilli viime ja tähtpäeval mälestusküünla läidame. Tähelepanuväärne on Mikuri Tammede hauaplats. Siin asuvad meie suure skulptori A. Starkoppi raiutud "Väsinu" (1958) ja "Saarepiiga" (1960).

Kalmistu kabeli remontis ja kujundas Kohila vald kolm aastat tagasi. Praeguse kabeli taga on vana kabel, mille sissepääsu kohal kõrgunud risti praegu veel mäletatakse.

1910. aastal ehitati kalmistu kõrvale (Hageri poole) maja, mis praeguseks on erastatud. Selle ühes otsas oli kihelkonna ämmaemanda korter, keskmine osa oli matusetuba peiede pidamiseks.

Lühidalt Kohila valla ajaloost 3.

Järjepidev koolitöö algus ulatub aastasse 1735, kui Hageris valmis koolimaja. Esimesed rahvakoolid asutati Salutagusel 1863. a. ja 1864. a. Piirkonna esimene apteek avati 1888. a. Hageris ja töötab samades ruumides tänaseni.

Seoses transpordivõrgu ja tootmise arenemisega kujunes Hageri kiriku juurde alevik. 1901. aastal valmis Tallinn–Viljandi kitsarööpmeline raudtee. See pani aluse Kohila alevile, mis hakkas siitpeale kiiresti kasvama (paberivabriku rajamine) ja kujunes piirkonna keskseimaks asulaks.

Muistse Eesti algseks perekondi koondavaks üksuseks oli küla. 17.–18. sajandil (Rootsi aeg) hakati mõisapiirkonda nimetama vallaks, mille moodustasid mõisale kuuluvad talumaad koos seal elavate pärisorjadega. 1816.–1819. aasta Talurahva seadus kaotas pärisorjuse ning lõi vallad kui talurahva seisuslik-territoriaalsed omavalitsusüksused. 1890-ndate aastate algul ühendati palju valdu. Hageri vallaga (moodustati 1890. a.) liideti Adila, Mäeküla,

Rabivere, Sutlema ning praegu Kohila valla piiridesse mittekuuluvad Kelba ja Maidla vald. Kohila vallaga (moodustati 1891.a.) liideti Angerja, Lohu, Pahkla, Salutaguse ja Tohisoo ning Kurtna (praegu Saku vallas) vald. Valdade osas on hiljem toimunud veel mitmeid reorganiseerimisi: Kohila ja Hageri on vanad põlised vallad, viimane moodustati aga uuesti 1921. a.

Aastatel 1944–1950 oli Eesti jaotatud maakondadeks, need valdadeks ja vallad külanõukogudeks. Praegune valla territoorium oli kunagi 1950. aastani Harjumaa koosseisus Hageri ja Kohila vallana. 01. oktoobril 1950. a. kaotati maakonnad ja moodustati rajoonid, mis jagunesid külanõukogudeks. 1957. a. liideti Kohila ja Hageri üheks külanõukoguks, mis allutati Rapla rajoonile.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 03. jaanuari 1991. a. otsusega kinnitati Kohila valla omavalitsuslik staatus, mille alusel Kohila vald astus omavalitsusliku haldusüksuse õigustesse.

Toimetaja Ülle Udam

Andmed

kihelkonna omavalitsusüksuste kohta:

	Kernu vald	Kohila alev	Kohila vald	Saku vald
1. Territoorium km ²	175	3,5	226,7	171
2. Elanike arv 01.01.1998.a.	1471	3495	2286	6276
3. Registreeritud sünde 01.05.1988–01.05.1998	64*	426	289	876**
4. Registreeritud surmasid 01.05.1988–01.05.1998	99	458	320	764**
5. Külad (arv)	15	—	17	18
6. Külavanemad (arv)	6	—	—	1
7. Alevikud	—	—	Hageri Prillimäe	Kiisa Saku
8. Alevid	—	Kohila	—	—
9. Suvilakrunte (arv)	3,2 tuh.	—	3,4 tuh.	4,0 tuh.
10. Lasteaiad nimed-neis lapsi	Haiba-41	Männi-119 Sipsik-62	Hageri kooli juures-18 Salutaguse-43	Päikesekild-230 Terake-110
11. Algkoolid — nimed, õpilasi	—	—	Hageri Algkool-38 Rabivere-20	Kurtna Laste- aed-Algkool-99 Kajamaa Laste- aed-Algkool-56
12. Põhikoolid — nimed, õpilasi	Kernu-120 Ruila-111	—	—	—
13. Gümnaasiumid, keskkoolid, õpilasi	—	Kohila Güm- naasium-828	—	Saku-879
14. Teadusasutused (tähtsamad)	—	—	—	***
15. Sotsiaalhooldusasutused- nimed, hooldatavaid	Kernu Hool- dekodu-91	Kohila Turvakeskus	Pahkla Tugikodu-11	—
16. Apteegid	—	1	1 apteegi- punkt Hageris	Saku
17. Perearstid — arv	1	3	—	3
18. Raamatukogud	Kernu Ruila Laitse	1	Hageri	Kiisa Saku
19. Kultuuriasutused	Kernu rahvamaja	—	Hageri rahvamaja	Kiisa Saku
20. Kinopunktid — arv, kus	—	1	Hageri	—
21. Kirikud, palvemajad	Baptisti- koguduse palvemaja	Õigeusu kirik Baptistikogu- duse palvem.	Hageri kirik "Ühendus Kristuses" (Hageri)	Hageri kiriku abikirik Sakus Tõdva palvem.
22. Kalmistud	Laitse	Kohila	Hageri	—
23. Kiirabi	(Keilas)	Kohila	(Kohilas)	Saku
24. Tuletõrjeteenistus	(Keilas)	Kohila	(Kohilas)	Sakus
25. Politsei (konstaablipunktid)	vastuvõtt vallamajas	Kohila	(Kohilas)	Saku Turvafirma HarSec
26. Muud	—	Kohila Koolitus- keskus	—	—

* Andmed: sünnid — 01.11.93-01.05.98

** Andmed 1988-1998

*** Saku teadusasutused: EVIKA, Eesti Agraarökonoomika Instituut, Eesti Maaviljeluse Instituut, Riigi Taimekaitseamet, Eesti Põllumajanduse Mehhaniseerimise Instituut